

olup Beyazıt Devlet Kütüphanesi'nde iki nüshası kayıtlıdır (nr. 1231/1, 1234). Muhyî-yi Gülşenî'nin *Menâkıb*'da zikrettiği *Meşâhidü'l-vücûd*, *Mevâcîdü's-şühûd* ve *Ahlâk-ı Kirâm*'da geçen *Hakâiku'l-hikem* adlı eserleri günümüze ulaşmamıştır.

**BİBLİYOGRAFYA :**

Muhyî-i Gülşenî, *Menâkıb*, tür.yer., ayrıca bk. neşredenin girişi, s. VII-XXVII; a.mlf., *Reşehât-ı Muhyî*, Yapı Kredi Sermet Çiftler Araştırma Ktp., nr. 302, vr. 2<sup>a</sup> vd., 14<sup>b</sup>; Hulvî, *Lemezât-ı Hulviyye* (nşr. M. Serhan Tayşi), İstanbul 1993, s. 556-559; A. I. S. de Sacy, "Kitab al-maqasid wa fasl al-marasid. Le capital des objets recherché et le chapitre des choses attendres ou dictionnaire de l'idiome Balabalan", *Notices et extraits de manuscrits de la Bibliothèque Impériale*, Paris 1813, IX, 365-996; Dağüstâni, *Fihrist*, s. 235-238; *Osmanlı Müellifleri*, I, 162-163; Mustafa Koç, "Osmanlı'da Esperanto, İlk Yapma Dil Balaybelen İlk Yapma Dilin Kurucusu Muhyî-i Gülşenî", *Osmanlı*, Ankara 1999, IX, 463-467; Necdet Tosun, *Bahâeddin Nakşibend: Hayatı, Görüşleri, Tarikatı*, İstanbul 2002, s. 157, 188; Midhat Sertoğlu, "İlk Milletlerarası Dili Bir Türk İcad Etmisti", *Hayat Tarih Mecmuası*, II/1, İstanbul 1966, s. 66-68.



TAHSİN YAZICI

**MUHYÎ-Yİ LÂRÎ**

(محبی لاری)

(ö. 933/1526-27)

**Manzum hac seyahatnâmesi niteliğindeki *Fütûhu'l-Haremeyn* adlı eseriyle tanınan İranlı şair.**

Hayatına dair fazla bilgi yoktur. Nisbesinden Basra körfezindeki Lâr adasından olduğu anlaşılmaktadır ve muhtemelen burada doğmuştur. Gençliğinde Şiraz'a

giderek Celâleddin ed-Dewânî'nin öğrencisi oldu. Bazı kaynaklarda Dewânî'nin ondan ders aldığı belirtiliyorsa da (Sehâvî, VII, 133) bunun aksi söz konusu olmalıdır. Felsefe bilgisini İbnü'l-Fârîz'in *et-Tâ'iyye-tü'l-kübrâ* adlı kasidesine yaptığı şerhte gösterdiği kaydedilir.

Lârî'nin bilinen tek eseri olan *Fütûhu'l-Haremeyn*, Mekke ve Medine şehirlerinin tasviriyle hac menâsikinı ihtiva eden bir mesnevidir. Şair, Farsça manzum hac seyahatnâmelerinin en önemlilerinden sayılan bu eserini hac yolculuğu dönüşünde 911 (1506) yılında yazmış ve Gucerât Sultanı II. Muzaffer Şah'a sunmuştur. Yaklaşık 1100 beyitten meydana gelen mesnevi bazı nüshalarında yanlışlıkla Abdurrahman-ı Câmî'ye, bazılarında Abdülkâdir-i Geylânî'ye nisbet edilmektedir. Eyüp Sabri Paşa da *Mir'âtü'l-Haremeyn*'inin kaynakları arasında bulunan eseri Câmî'ye izâfe etmiştir. *Meşnevi*'nin birçok nüshası mukaddes yerleri gösteren şekillerle süslenmiştir. *Fütûhu'l-Haremeyn* önce Abdülkâdir-i Geylânî'nin eseri olarak Hindistan'da birkaç defa basılmış (Leknev 1875, 1893; Delhi 1875), daha sonra Lârî'ye nisbetle yayımlanmıştır (nşr. Ali Muhaddis, Tahran 1366; nşr. Resûl Ca'feriyân, Kum 1373). Resûl Ca'feriyân, yazdığı girişte eserin edebî ve dinî açıdan önemini ortaya koymuştur. *Fütûhu'l-Haremeyn* Muhyî-yi Gülşenî tarafından *Hüde'l-Haremeyn* adıyla manzum olarak Türkçeye tercüme edilmiştir (Hidiviyye Ktp., nr. 7128, vr. 24<sup>a</sup>-47<sup>a</sup>).

**BİBLİYOGRAFYA :**

Sehâvî, *ed-Dav'ü'l-lâmi'*, VII, 133; Sâm Mirza, *Tuhfe-i Sâmî* (nşr. Vahîd Destgirdî), Tahran 1314 hş., s. 130; Lutf Ali Beg, *Âteşkede* (nşr. Ca'fer-i Şehîdî), Tahran 1336 hş., s. 305; Rieu, *Catalogue of the Persian Manuscripts*, II, 655; Tebrîzî, *Reyhânetü'l-edeb*, V, 251; FME, s. 475-476; Münzevî, *Fihrist*, IV, 3016-3018; a.mlf., *Fihristvâre-i Kitâbhâ-yi Fârsî*, Tahran 1374 hş., I, 144-145; Âgâ Büzürg-i Tahrânî, *ez-Zerî'a ilâ teşântifi's-Şi'a*, Beyrut 1403/1983, XIX, 119-120; E. Bertels, "Muhyî'l-din Lârî", *EP* (İng.), VII, 478.



ADNAN KARAIŞMAİLOĞLU

**MUHYİDDİN ÇELEBİ**

(bk. FENÂRİZÂDE MUHYİDDİN ÇELEBİ).

**MUHYİDDİN EFENDİ, Ahmed**

(1852-1909)

**Kâdirî şeyhi, Meclis-i Meşâyih reisi.**

İstanbul Tophane'de Kâdirihâne Tekkesi'nde doğdu. Kâdiriyye tarikatının Rûmiyye kolunun piri ve adı geçen tekkenin bânisi Şeyh İsmâil Rûmî'nin soyundan olup tekkenin şeyhi Şerefeddin Efendi'nin oğludur. Kabataş'taki Avnizâde mahalle mektebine girdi. Kılıç Ali Paşa Camii hatibi Hoca Seyfeddin Efendi'nin yanında hâfızlığını tamamladı. Saray hocası diye bilinen Mehmed Efendi'den Arapça öğrendi. Hâfız Sâlih Efendi'den sülûs ve nesih meşketti. 1874 yılında Meşihat Mektûbî Kalemî'nde göreve başladı. Beyazıt Camii'nde Akşehirli Hoca Ahmed Efendi'den tefsir ve hadis okuyup icâzet aldı (1882).

Babasının vefatının (1884) ardından Kâdirihâne'de şeyh olan Muhyiddin Efendi 1890 yılında II. Abdülhamid tarafından bir kıta mecidiye ile ödüllendirildi. 3 Ocak 1897'de Meclis-i Meşâyih reisliğine tayin edildi. Hüseyin Vassâf, onun bir tarikat mensubuna yakışmayacak bazı teşebbüslerde bulunduğunu ve Meclis-i Meşâyih reisliğine bunların sonucunda getirildiğini söyler (*Sefîne*, I, 88). Muhyiddin Efendi 1902'de Osmanlı devlet nişanı aldı. 1906 yılında Rodos'a sürüldü ve 7 Eylül 1909 tarihinde orada vefat etti; naaşı İstanbul'a getirilerek Kâdirihâne haziresine defnedildi. Yerine oğlu Abdüşşekûr Efendi şeyh oldu.

Meclis-i Meşâyih reisliği sırasında tekke ve tarikatların daha verimli bir şekilde çalışması için gayret gösteren Muhyiddin Efendi, önceki yıllarda başlayan İstanbul tekkelerinin tarihini yazma faaliyetini yakından takip etmiş ve konuyla ilgili risâleler kaleme almıştır. Ancak devrin yöneti-



Muhyî-yi Lârî'nin *Fütûhu'l-Haremeyn* adlı eserinin ilk iki sayfası (İstanbul Arkeoloji Müzeleri Ktp., nr. 173)